

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 18 (2/2004)

občanského sdružení

EXULANT

Úvodem

V říjnu se konala konference a valná hromada občanského sdružení EXULANT. Pokud jste se konference zúčastnili, tak pro osvěžení paměti, pokud jste se zúčastnit nemohli, tak pro vaši informovanost, přinášíme v tomto čísle část příspěvků, které na konferenci zazněly.

Valná hromada občanského sdružení projednala a schválila dokumenty, tak jak to vyžadují příslušné předpisy. Zvolila také nový výbor, o jehož složení se můžete dozvědět dále. Uvalu nové zvoleného předsedy sdružení ThMgr. Pavla Smetany si můžete přečíst na počátku tohoto čísla. Příspěvek o významných exulantech v Žitavě nezapomněl na konferenci, ale děkujeme řediteli muzea v Chrastavě PhDr. Františku Vydrovi za souhlas k jeho otištění.

Sjeďte jako v minulosti, obdržíte s Věstníkem složenku. Členství v občanském sdružení EXULANT není spojeno s povinnými členskými příspěvky, přesto se dosud vždy našli ochotní dárci, podporující naši činnost. Všem vám upřímně děkujeme. Z vašich darů hradíme náklady na činnost občanského sdružení, podle možností se snažíme pomoci i na jiných potřebných místech. Poskytnutý dar lze odečíst od daňového základu. Potřebujete-li vysavit o daru doklad pro daňové účely, napište, rádi Vám vyhovíme.

A toto vám bude znamením: Naleznete děťátko v plenkách, polozené do jeslí. Lk 2, 12

Milé sestry a milí bratři,
píší vám tento úvodník v době, kdy vrcholí adventní čas a vánoční svátky jsou přede dveřmi, přestože vím, že se k Vám dostane náš Věstník až v novém roce 2005.

Ze všech stran jsme v těchto dnech obklopeni vánoční výzdobou, masivní reklamou, hraji se kolečky, jednotlivá města se předstihují, kde mají nejvyšší a nejkrásnější vánoční strom. Vánočních koncertů je bezpočet. A také církve mají předstou nabídku jeslíček, nejrůznějších kulturních a charitativních programů. Když však o tom přemýšlím, nevím vlastně, co bylo lepší a co horší. Docela jistě se mi však současná nabídka moc nelíbí.

„Za komunistů“, jak lidé říkávají, se o narození Pána Ježíše Krista na veřejnosti prostě nemluvalo. Ve školách, družinách a dalších dětských zařízeních to bylo přímo zakázané. Vánoční svátky ovšem nábylo lehké zrušit docela. Proto se jim dávala nová náplň: Svátky rodiny, hojnosti, solidarity a pomoci. Když o tom přemýšlím, zdá se mi, že to byl možná podvědomý pokus, jak přiblížit modernímu člověku něco z vánočního poselství. K Vánočním

prece patří rodina, otec, matka dětí, příbuzní. Kde chybí tyto nejužší vazby, nezachrání vánoční pohodu ani nákladné dárky, ani bohaté prostřený stůl. I hojnost patří k Vánocům. Lidová tradice, že také pasýří, nejen mudrci od východu, přinesli vzácné dary narozenému Spasiteli, vědomí, že je nutné si pomáhat, jako on pomáhal potřebným, že nesmíme zapomenout na lidi, kteří jsou v nouzi, to nepochybně patří do poselství Vánoce.

Zdá se mi však, že se nejen tehdy, ale i nyní vytratilo to podstatné z vánočního zvěsti, to, čím žily naše rodiny v exulantských sborech a čím, jak doufám dodnes žijí naše sbory. Jim nešlo o vnější věci, nýbrž jen a jen o Pána Ježíše Krista. O Spasitele hříšníků. O Beránka Božho, který se za nás obětoval a který byl největším Božím darem tomuto světu. Vždyť pro tuto vinu opustili svůj domov a svou vlast a vydali se na riskantní cestu do ciziny. Nastoupili cestu, kterou šel On sám až na gólgotský kříž. Vánoce k nim mluvily docela jinak, než mluví k většině zpravenejších křesťanů.

Především se radovali z toho, že se narodil Spasitel, jehož příchod ohlašovali proroci před mnoha staletími. Věřili, že v něm vstoupilo Boží království do tohoto světa. Že se v Ježíši Kristu setkáváme s Bohem, který je největším tajemstvím života, se Stvořitelem vesmíru i života každého z nás. Narozený Spasitel byl pro ně nejvzácnějším Božím darem. V něm nám svatý Bůh odhalil svá tajemství, že je náš Otec. Že mu na nás záleží, že o nás vede zápas s temnou mocí zla, která na nás denně útočí.

- Radovali se z toho, že se Boží Syn ujímal lidí na okrajích. Sám se narodil jako chudé dítě v Betlémě, mezi nejnchudšími z chudých. Jen se zamysleme nad ponížním Spasitele, když se nám bude zdát, že

se nám děje křivda. Jsem přesvědčen, že je dodnes Pán Ježíš přítomen nejraději mezi opuštěnými dětmi, lidmi v nouzi, že je s těmi, kdo ztratili každou naději. Proto ani církev nezapomíná na své bližní, kteří se ocitli v soužení.

Milé sestry a milí bratři, přeji Vám všem, aby vánoční poselství o Boží lásce nás provázelo v novém roce i po celý náš život.

Při výroční konferenci v říjnu v Liberci jsme poděkovali našemu prvnímu předsedovi, prof. ing. Karlu Matějkovi za úsilí, které věnoval od samotného začátku našemu občanskému sdružení Exulant. Mnozí víte, že prošel těžkou nemocí, kdy lékaři pochybovali o jeho životě. Radujeme se z toho, že nebeský Otec vyslyšel naše modlitby a vrátil ho mezi nás.

Při volbě nového výboru OS jsem byl zvolen přítomnými bratry a sestrami za předsedu pro další období. Velmi si toho vážím, i když jsem s tím nepočítal. Přijal jsem však tento úkol v naději, že mne i členy výboru budete podprátrat modlitbami i vlastní aktivitou.

Stojí před námi mnoho úkolů. Chceme pokračovat v dosavadní práci na oživení dějin našich předků, kteří odešli do exilu z lásky ke Kristu. Tím by však naše činnost neměla končit. Mnohým z nás záleží na tom, aby naše děti a naši vnuci, kteří se ve složitých dobách odcizili odkazu svých předků, opět se vrátili do společenství církve a stali se požehnaným pro tuto zemi. Modleme se vytrvale, aby si je nebeský Pán přičítal k sobě provázky milování. Aby z nich vyrostli věrní svědkové Ježíše Krista. Těším se na další spolupráci.

Pavel Smetana

Mé srdce

Dnes jsem ho viděl.

Na šedomodrém monitoru

se chvělo jako ustrašené ptáče

mé srdce,

tak nepodobné srdci z perníku.

Spíš kusek těsta,

než z něj pečatí stvořit

chléb vypečený do zláta.

Nebo jak láva vyvřelá

zbrázděná žhavým magmatem.

Jak potůčky mé krve

proudící přeoraným lánem.

Dnes jsem tě viděl srdce mé,

tak jiné, než je srdce z perníku.

Tise jsi zvoniło na poplách.

A já jsem v tobě našel

poklad mých dětských snů,

komůrku, v níž se láska rodí,

kde klíčí vzácná semena,

aby se rozvíjla do ušlechtilých květů.

Našel jsem pramen,

z nějž život vyvěrá.

Mé srdce jako zvon

mi odměňuje čas.

Jak dlouho ještě bude bít?

Dnes prosím tebe,

klidě tiše čekáš

u dveří srdce.

Vezmi ho do svých
proboděných dlaní

a uť ho milovat.

Pavel Smetana

Zprávy z konference a valné hromady.

Letošní konference a valná hromada EXULANTA se uskutečnila v prostorách Českobratrské církve evangelické v Liberci. Sborový sál byl zcela zaplněn účastníky to-

hoto setkání a zejména skutečnost, že po závažném onemocnění, se mohl zúčastnit a pozdravit nás i předseda sdružení Prof. Ing. Karel Matějka, byla pro všechny velkou radostí.

Dopolední program byl zahájen bohoslužbami, kázáním na biblický text Kaz 9,13-18 sloužil synodní senior ČCE ThMgr. Joel Ruuml. Po pozdravu faráře místního sboru ThMgr. Jana Čapka následovala stěžejní přednáška konference na téma „Kalich a kříž“, kterou připravil a přednesl děkan Evangelické teologické fakulty University Karlovy Prof.ThDr. Pavel Filipi. Celou ji odiskujeme v tomto Věstníku.

Odpolední program zahájil ThMgr. Pavel Smetana přečtením pozdravného dopisu manželů Šteřilkových a dopisu sestry Lydie Cejové. Část dopisu sestry Cejové a krátký úryvek z knihy A.Balabána „Mé vzpomínky“, na kterou odkazuje, si také můžete v tomto Věstníku přečíst. Pak následovala obsáhlá přednáška Ing. Oldřicha Rejchrt, zaměřená na zajímavé téma - setkání českých ekonomických migrantů s potomky českých exulantů na Volyni v 19.století. Na přednášku navázal příspěvek Ing. Dobroslava Stehlíka, který nám přiblížil stejnou událost podrobnějšími pohledy do osudů několika jednotlivců. I tento příspěvek otiskujeme. Závěr konference patřil opět soustředění nad Písmem. Kázáním na text Gn 26,15-25 sloužil Mgr. Jan Bistranin.

V polední přestávce se konala 9.valná hromada občanského sdružení. Ta schválila zprávu o činnosti sdružení v období od 8. valné hromady, schválila výroční zprávu o hospodaření sdružení za rok 2003 a vzala na vědomí zprávu revizní komise. Dále byl zvolen nový předseda a nový výbor občanského sdružení. Předsedou byl zvolen emeritní synodní senior ČCE ThMgr. Pavel Smetana (Praha), členy výboru

Prof.Ing. Karel Matějka (Praha), MUDr. Josef Čáp (Svatavy), Ing.Alexandr Dřbal (Praha), Ing.Dobroslav Stehlík (Žatec), Mgr.Jan Bistranin (Liberec), náhradníky byli zvoleni Ing.Tomáš Jedinek (Ostrava), Jana Kubančová (Praha), Mgr.Jiří Polna (Železný Brod), Mgr. Vlastimil Pospíšil (Brno), David Šmída (Lysá nad Labem) a Mgr.Alena Zikmundová (Praha). Revizní komise byla zvolena ve složení Květoslava Klimešová (Zábřeh) a Mgr. Petr Červinský (Liberec).

Valná hromada vyslovila poděkování bývalému předsedovi Prof. Ing. Karlu Matějkovi za jeho dlouholetou obětavou práci pro občanské sdružení a s vděčností přijala jeho ochotu pracovat ve výboru i v dalším období. Poděkování vyslovila také bývalému jednateři sdružení Mgr. Ing. Karlu Matějkovi ml., obzvláště za obrovské pracovní nasazení v době onemocnění předsedy sdružení.

Příští rok uplyne sto let od založení české obce Bohemky na Ukrajině. EXULANT nebude pořádat zájezd na Ukrajinu, ale o případné možnosti účastnit se zájezdu organizovaného jiným subjektem, bude své členy informovat. Valná hromada doporučila výboru zorganizovat tuzemský zájezd po stopách J.A. Komenského. Valná hromada dále pověřila předsetu sdružení, aby se obrátil na PhDr. Editu Šteřilkovou s prosbou o napsání nové velké knihy, která by popularizujícím způsobem přehledně mapovala celou historii českých pobělohorských exulantů.

Jan Bistranin

Kalich a kříž symboly jednoty i rozdělení

Pohled na celou šíři spektra křesťanských církví ukáže zřetelnou asymetrii. Kříž je jednoznačně symbolem identity celého křesťanstva. Kalich nikoli, ten zís-

kal svou symbolickou pozici prakticky jen v českých zemích. Nikde jinde se nevykytuje, a už vůbec ne v opozici proti kříži. To je specifikum českých náboženských dějin, jejich typická zátěž. Otázka zní, jak dlouho nás ještě musí provázet.

Kříž

Je symbol, který nacházíme snad ve všech kulturách a náboženstvích od pravěku. Geometrie kříže (podobně jako kruhu) byla oblíbeným nástrojem k vyjádření např. čtyř základních směrů, světových stran, horizontály a vertikály, užívána v architektuře měst a staveb.

V křesťanství nabyl kříž významu specifického, a to dvojnásobem:

Odkazem ke kříži Ježíše Krista, resp. k události ukřižování, této ústřední události spásy, již si křesťané opakovaně připomínají ve svých chrámech, kaplicích, památných místech, výtvarným zpracováním, ale i gesty žehnání a znamení kříže.

Odkazem k eschatologické pečetí, již podle Zj 7 anděl označuje „služebníky našeho Boha na jejích čelech“, aby jim anděl zhouby neškodil; mělo jich být 144 tisíc (12x12). Toto místo se vykládá v souvislosti s Ez 9, kde (tentokrát) Hospodin přikazuje projít středem Jeruzaléma a označit na čele „muže, kteří vzdychají a sténají nad ohavnostmi, které se v něm páchají“. A ti měli být zachráněni před zkáskou ničivou zbraní Hospodinovy pomsty. Toto znamení mělo ve starokanonském písmu podobu písmene „táv“, podobu křížku. – Kombinací těchto dvou biblických míst vznikla představa, že znamení kříže na čele označuje vyvolené, kteří projdou Božím soudem jako spravedliví, zachráněni pro věčnost. Obojí odkaz hrál roli v poměrně rychlém a velmi obecném rozšíření symbolu kříže v křesťanství. Skoro určitě odkaz ke

Golgotě primárně, eschatologický odkaz spíše přidruženě. To, že se zvyk malovat křížek na čele v západní církvi zavedl na Popeleční středu, počátek postního období jako památka na utrpení Páně, to potvrzuje. Stejně tak i vytrvaná zنازornění „křížových cest“, svátek Povýšení svatého kříže 14.9.

Ve většině křesťanských církví je také rozšířeno „znamení křížem“, *signatio crucis*, a žehnání křížem, *benedictio crucis*. Vzniklo velmi záhy, ve 2. pol. 2. stol. Podle názoru odborníků vzniklo jako připomínka křtu - spojení s Ukřižovaným v navázání na Ř 6, kde Pavel říká, že křtem byl ukřižován starý člověk v nás. Když tedy se věřící křesťan znamená křížem - ať během bohoslužby (na určitých místech liturgie), ať v setkání s něčím, co budí strach (démon), pak se tím ujišťuje: Od svého křtu patřím Kristu, jsem pod jeho ochranou.

Když Martin Luther vystoupil s programem reformace, napadl všechny možné pověry, i ty, které byly dosud spojovány s křížem, ale nenapadl symbol kříže jako takový. Naopak. Několikrát vyjádřil, že jeho teologie je theologia crucis (*crux sola est nostra theologia*), neboť spásu lidského pokolení nehledá v ničem jiném, v žádých obřadech, zásluhách, přimlouvách světců atd., jen v oběti Ježíše Krista. Na kříži byla pro nás vybojována spravedlnost před Bohem, tam a nikde jinde. Podobně i jiní reformátoři. V reformacích chrámech zmizely obrazy, ale ne kříže. Znamenání křížem v luterských církvích i v anglikanismu zůstalo zachováno.

Pietismus, obrodné hnutí v reformacích církvích 17. a 18. st. rovněž podrhl kříž, tentokrát na rovině zbožnosti.

Chci říci: reformacní křesťanstvo se nežeklo symbolu kříže ani v bohoslužbě ani ve zbožnosti. Jinak reformacní křesťanstvo české. Co se to stalo, že tento starý, autentický, mnohovýznamný symbol, odkazující ke Golgotě a spojující nás s celým lidem Kristovým, dostal zákaz vstupu do našich kostelů?

Pochtivě je třeba říci: V západní církvi byl symbol kříže narušen vážným způsobem, když se stal znamením křížových výprav, konaných od 11. stol. jednak směrem na Přední východ (k zachráně „Božího hrobu“ před nevěřícími), jednak též směrem dovnitř západního křesťanstva, k likvidaci hnutí naprávných (valdensí, husité), jež se jevíly jako kacířství a mohlo proti nim být použito prostředků válečného tažení. Právě také naše země byly cílem několika křížových výprav proti neposlušným husitským Čechům. To se zřejmě zapsalo do paměti tohoto národa a vyvolalo i ostrážitost vůči symbolu kříže tak hrubě zneužitého, a jeho odmítnutí.

Křížácké výpravy jsou nešťastnou historií, jež oťásla věrohodnost středo-věké církve. Proč se tato vojenská tažení zašitřovala symbolem kříže? Přesně nevíme, ale dohadujeme se, že zde se hrála roli legenda, podle níž císař Konstantin před rozhodující bitvou v r. 312 ve snu užíval kříž a slyšel hlas: V tomto znamení zvítězíš. Zvítězil opravdu a zakrátko ediktem milánským (313) se odvětil tím, že ukončil pronásledování křesťanů. Tolik legenda. Její oblibenost ve středověku měla za následek, že symbol kříže začal být chápán jako znamení, ano zánuka vítězství. Což opravdu je, ale jinak. Nejde o vítězství ve vojenském tažení, nýbrž o vítězství Boží lasky nad lidskou porušeností. Když si tedy evropští rytíři, táhnoucí na Jeruzalém nebo proti kacířům,

dali do znaku kříž, měli za to, že tím zajišťují své válečné výpravy jisté vítězství. Což se nepotvrdilo prakticky ani v jednom případě, a ze všeho nejméně u husitských Čech.

Ty byly šokovány, že ve jménu kříže, tohoto výrazu Ježíšovy poníženosti, utrpení, oběti, měly být násilně potlačeny ve svém úsilí o nápravu porušené církve. Kříž byl nadlouho znevěrohodněn.

Kalich

se husitským Čechům stal symbolem jejich zápasu a jejich potomkům symbolen jejich identity. Proč kalich?

V předvečer husitské revoluce objevili pražští mistři bohosloví, že přijímání chleba i vína vším lidem je naprosto legitimní způsob, praktikovaný na východě a na západě teprve nedávno opuštěný. Vystoupili tedy s požadavkem, aby tento řádný způsob vysluhování Večeře Páně byl znovu zaveden. Získali pro tento požadavek pražskou univerzitu, která se později (1417) obrátila i na právě zasedající kosnický koncil; ten to však odmítl.

Mluví se o „laickém kalichu“. Není to přesně. Praxe „přijímání pod jednou“ upírala kalich nejen laikům, nýbrž i přítomným klerikům, pokud sami nevysluhovali. Avšak mobilizující náboj požadavku na přijímání podobojí byl v tom, že široké masy stávající praxi pochopily jako osobivost kněží a diskriminaci laiků. Těm bylo upřeno něco, co duchovní osoby mohly užívat. V lidovém hnutí, které se za požadavek kalicha postavilo, nešlo o otázku církevní doktriny, nýbrž praxe. Tak se stalo vysluhování z kalicha, s nímž se začalo v Praze r. 1415 výrazem kritiky stávající nespravedlivé církve, kritiky, která elektrizovala lid. Požadavek kalicha se stal jedním ze čtyř bodů husitského programu - ne na prvním místě, ale hned

na místě druhém. Husitské bylo mělo samozřejmě hnutím kritiky a nápravy i v jiných věcech, ale kalich se stal jeho symbolem. Husité byli někdy nazýváni kalíšníky. Husitská církev - církev podobojí, utrakvistická. Jakoby se tu do jednoho jediného bodu soustředilo celé nápravné hnutí, tento bod byl, pravda, jedním z prvních teologických objevů husitských ideologů, ale ne jediným. Měl však v sobě asi největší potenciál ozvučenosti mezi lidem...

Připomeňme ovšem, že z hlediska tehdejší církve nešlo o otázku první velikosti. Praxe přijímání pod jednou se nikdy nestala neměnným dogmatem. Sám kosnický koncil se k této věci vyjádřil takto: „...i když v prvotní církvi byla tato svátost přijímána věřícími pod obojí způsobou, přece byla rozumně zavedena zyklost - aby se zabránilo některým nebezpečím a pohoršením - že je přijímána pod obojí způsobou vysluhujícími a laiky totiž ko pod způsobou chleba... Je třeba věřit a nepochybovat, že celé Kristovo tělo a krev jsou opravdu přijímány jak pod způsobou chleba tak pod způsobou vína. Proto, když tato zyklost byla církvi a svatými Otci rozumně zavedena a po dlouhou dobu zachovávána, má být pokládána za zákon, který nemá být zpochybňován a bez autority církve svévolně měněn.“ Jinak řečeno: Přijímání pod jednou není dogma, je to však chváťáhodná a rozumně zavedená zyklost, která se dlouhou praxí stala zákonem, který by mohl být změněn rozhodnutím nejvyšší církevní autority, ale koncil nevídl potřebu jej měnit.

Podobně koncil tridentický (1562) formuluje způsobem „i když - přece“ a neodsuzuje (nesláhá klatbou) vysluhování pod obojí jako takové, nýbrž názor, že „věřící na základě Božího přikázání nebo

z nezbytností pro spasení musejí přijímat pod obojí způsobou“.

Proto mohl koncil basilejský v Kompařátech učinit výjimku pro české země a praxi podobou umožnit. Saleti, která následovala, byla dobou koexistence dvou církví, resp. dvojího způsobu vystupování. Kunohostský smír zakotvil „mírovou koexistenci“ těchto dvou útvartí s tím, že všichni, i poddaní, se mohou hlásit k té či oné církvi podle svého svědomí. A Rudolfinv Magesát to rozšířil i na jiné církve vzešlé z reformace.

Proč se tedy otázka kalicha, otázka nikoli prvotní důležitosti, stala tímto identifikacním znakem, výrazem identity českých evangeliků? Snad proto, že do symbolu kalicha se promítly všechny snahy o nápravu stávající církve, všechny snahy reformní. Přesvědčení, že status quo není poslední normou života církve Kristovy.

Její zvyklosti a tradice, byť si chvalyhodné a rozumné, nejsou posledním zákonem, nejsou neměnné, mohou a mají být stále dotazovány a podrobovány zkoumáním, odpovídají-li zákonu Páně, pravdě evangelia.

Kalich se stal heslem a majetkem „lidu“ v přesvědčení, že církev je Boží lid, a všichni, laici i klerici, mají plný podíl na všech darech Večeře Páně, jsou plnými účastníky bohoslužby a podílníky na svátosti. Nikdo nemá být ze společenství lidu Páně distancován jen proto, že se mu nedostalo svátostného svěcení. Všichni mají mít plnou účast na všem. Všichni včetně dětí, i ony patří do Božího lidu plně. To to je druhý důvod zápalnosti symbolu kalicha, který se později promítl do nových projeví, například laického kazatelství a hloubatství lidových písmáků.

Kalich a kříž – trvalý protiklad?

Tvrdit, že jde o trvalý protiklad není správné ani možné. Kříž je „širší“ než

kalich. Je obecným majetkem všech křesťanů a všech tradic. Křesťan, který by se zříkal kříže, protože má kalich, by byl na považenou. Zřící se můžeme, musíme, oněch zneužití symbolu kříže v dějinách, kříže jako emblemu válečných výprav, útsku jinak věřících, a pověřených pravků, které se na tento symbol navěšily. Ale kříže se ani jako evangelici zřící nemůžeme. Tvoří naši křesťanskou identitu, zakotvenou v gologotské události, kterou každým pohledem na symbol kříže, každým znamením kříže, připomínáme své zapomnětlivé myslí.

A kalich? Pokud jde o vystupování podobou, bylo v katolické církvi zásadně uvolněno liturgickou reformou 2. vatikánského koncilu a postupně, i když nestejnou rychlostí, se uvádí do bohoslužebné praxe.

Koncil též s plným důrazem podtrhl účast celého lidu na bohoslužebném dění. Lid není jen přihlížející publikum, nýbrž aktér bohoslužby; rozhodující je sice stále kněz (aspoň při bohoslužbě svátostné), ale bohoslužba jen s knězem, bez aktivní účasti lidu, je pokládána za cosi spíše mimořádného.

Takže není už nic, co by nás rozdělvalo? Desetiletí ekumenických snah, k nimž se katolická církev přihlásila vneslo do někdějších kontroverzí mnoho vyjasnění.

Katolická církev svůj závazek ekumenických snah nezrušila, nýbrž mnohokrát potvrdila, a to jak z nejvyšších míst, tak také prováděcími předpisy, jimiž navrhuje, aby snahy o jednotu prostoupily celou církevní strukturu, počínaje farnostmi. Doporučuje společně modlitby a bohoslužebná shromáždění s křesťany jiných církví. Zdůrazňuje pouto křtu, který všechny křesťany spojuje; bylo to u nás

vyjádřeno i formálními prohlášeními o vzájemném uznání křtu.

Společně bohoslužby však mají dosud vážnou tihlunu: U stolu Páně se společně sejt nemůžeme – alespoň z hlediska oficiální katolické církve. Práme se: Jak to, že křesťan spojuje v apoštolské víře – ale stůl Páně rozděljuje? Důvod není v různých naukách o Večeři Páně – zde byly sporné otázky z větší části vyřešeny v dialogích. Důvod je v tom, že z hlediska katolické církve může svátost Večeře Páně řádně a platně udělovat jen kněz (či biskup), který má pravé svěcení, jak mu katolická církev rozumí. To de facto znamená, že mezi pozvání Vzkříšeného a přijetí tohoto pozvání vstupuje jakýsi mezizánek. Církev svou naukou o svěcení vlastně působí jako prostřednice milosti ve svátosti mezi Kristem a věřícím křesťanem.

Ale protože mluvíím na shromáždění sružením Exulant, nemohu nezmiít jiný faktor, který v minulosti rozdělával a dosud působí jak překážka sblížení: Dějiny, české náboženské dějiny, které po dlouhou dobu provázela snaha potlačit jinověrce a násilím českému člověku vnutit jedinou duchovní orientaci a církve. Vaši předkové museli v důsledku toho opustit své domovy, svou vlast a hledat útočiště u souvěrců v cizině. Jini předkové se museli skrývat, vystaveni ústrkům a útsku svědomí. To jsou zející rány a nemá smysl se tvářit, jakoby jich nebylo. Jiná otázka je, co s nimi uděláme. Pochtivě přiznáme, že ze strany katolické se již iniciativní kroky staly; počínaje omluvou papeže Pavla VI. na koncilu, přes projekt Papežské rady pro jednotu křesťanů s názvem „Smíření historické paměti“, až po jednotlivé symbolické akce smíření, konané na citlivých místech bývalých konfliktů (Bláhá hora,

Růždka aj.). Také papežův podílet k novému zhodnocení role Jana Husa byl krokem v tomto směru, a třebaže nevyústil v revokaci jeho odsouzení, přece aspoň v jeho mravní rehabilitaci z papežových úst r. 1999.

Na nás, „kalisňolich“, nyní je, jak se k této snahám o překonání minulých křivd v duchu smíření postavíme. Vnější pozorovatel pochopí, že toto břemeno může být pokračující překážkou, jak smířit „kříž“ s „kalichem“. Rány minulosti se nesnadno hojí. Ale právě pohled ke kříži, ne kříži katolickému, nýbrž gologotskému, nás učí lepším věcem. Tam, na Golgotě a ve velkonočním ránu zaznělo jiné poselství: Tvoje hršná minulost tam byla přibita na kříž, tvoje smířená budoucnost se před tebou otevírá doširoka. Tak tomu každý osobně věříme. Dokážeme z této osobní víry učinit také důsledek pro naše vztažky k bratřím a sestřám církve „pod jednou“, jejichž předkové nám v minulosti způsobili nejedno trápení, církev, na niž se nám to či ono nelíbí?

Dokážeme-li to, pak jsem přesvědčen, že vydáme dobré svědectví našemu současník, který je již tuze unaven, ano ztěšen tolika antagonismy, tolikerym nepřátelstvím v našem světě, jež hrozí i fyzickou zkázou lidského pokolení.

Příští rok se má v Praze konat velké setkání křesťanů sousedních zemích pod heslem: Pozvání k naději, odvoveným z toho, co apoštol Pavel napsal v listu Filipským ve 3. kapitole: „Bratři, já nemám za to, že jsem již v cilje; jen to mohu říci: Zapomínáme na to, co je za mnou, upřen k tomu, co je přede mnou, běžím k cilji...“ Poběžíme k cilji – anebo se budeme vracet k tomu, co je za námi?

Vždyť přece víme: Tím cílem není, aby se prosadila církev ta či ona. Cílem je Boží království, jež je větší, než každá

církev, ano i než všechny církve dohromady. Aby bylo oslaveno Boží jméno v onom slavném shromáždění všech Božích synů a dcer, kteří ve křtu svatém byli poznamenáni křížem našeho Pána a Spasitele.

Prof.ThDr.Pavel Filipi

Z dopisu sestry Lydie Cejpové

Borutinský sbor byl založen emigranty z Čech, jimž víra znamenala mnoho. V jedné z jeho kazatelských stanic, Michalovce, se usadili potomci exulantů z Pruského Slezska. Ti se vyznačovali vroucností víry a radostným přijímáním bratří jako hostů, jak o tom tatínek píše ve svých Vzpomínkách na straně 125, v kapitole Naši Michalovští. Jejich skromná modlitebnička i postavení nové, i osoba patriarchální postavy bratra Rejchta jsou v té kapitole pěkně popsány, a za přečtení by aspoň prvních pět odstavců jistě stálo.

Uvědomila jsem si ještě jednu příbuznost mezi Borutínem a exulantským sborem. Když jsem se v r. 1997 po šedesáti letech ocitla ve svém rodném Borutíně, padla mi ihned do oka podobnost borutinského kostela s kostelem v německém Zingstu, kde žije můj nejstarší syn. Architektura zingstského kostela je v Mecklenbursku neobvyklá, a tak jsem se dotazovala, odkud ta příbuznost. Bylo mi řečeno, že borutínští se poradili s potomky exulantů, kteří přišli z oblasti Pruska, kde se takové kostely vidí – ten předseznaný štít, přesahující střechu (v Zingstu na průčelní i zadní straně, v Borutíně jen ze přední), pseudogotická okna a půdorys a snad i jiné prvky. A že jim v té věci poradili potomci exulantů z těch míst.

To však nemám tak dalece ověřeno, abych o tom mohla říci něco přesnějšího. Ale pokusím se dopátrat, čeho lze. Nejvíce o tom bude vědět borutinský rodák, Ing. Josef Vlk, autor Historie Českého Borutína z r. 2000. V knize zmiňuje, že projekt vypracoval polský architekt Ing. Wojde, a kopie projektu i další dokumentace jsou uloženy v archivu chojnévského sboru.

A ještě něco. Při návštěvě Borutína jsme se sestrou zajely také do blízkých Ozeran. Užasly jsme, když jsme tam spatřily zmenšenou takřka kopii borutinského kostela. Měti však před kostelem pěknou dřevěnou zvoniči, to v Borutíně není.

Ozerany vznikly pohybem několika rodin z Borutína tímto směrem. Kostel si zkrátka postavili podle Borutína. A vysázelí kolem krásný parčík.

O tom vyprávěli borutínští pamětníci, nikoli současní pravoslavní uživatelé obou kostelů. I oni však vědí a mají radost z toho, že tyto chrámy slouží zase k shromáždění církve a chvále Boží, a ne jako kino či skladiště, jak tomu bylo za socialismu. Tím se mírní náš smek nad tím, že kontinuita někdejšího radostného svolávání církve k prostému reformaciomu evangeliu je přerušena.

Ještě zmíním, jaké milé překvapení nás čekalo v borutinském kostele. Kostelík připadl po uvolnění poměrů na Ukrajině pravoslavné církvi. Čeští obyvatelé totiž se po druhé světové válce vrátili do původní vlasti. Při přestavbě kostela tak, aby odpovídal předstávám pravoslavné bohoslužby, zachoval někdo památku na původní interiér. Upozornil nás na to místní báťuška. Na zadní straně vnitřního prostoru, kterou jsme zahledli vďůvcky, když ikonostazem procházeli, zůstaly na původní omítce oba nápisy, které jsme tam viděli v raném dětství. Z Žalnu 84:

Blahoslavení, kteří přebývají v domě tvém, ti tebe na velký chválili budou. A Jan 3,16: Nebo tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný.

Ta slova měla naprostou převahu nad vším, co se mezitím odehrálo, nad zlem, které bylo spácháno, a byla svědeckvím toho, co jediné nepominji: Slovo Páně. Spolu s tím jsme v tom okamžiku pocítili jednotu věřících na všech místech a za všech proměň časů a chvil, založenou v tomto ujištění: Duch věje kam chce, ale ve své činnosti neustává.

Úryvek z knihy „Mé vzpomínky“ bratra faráře Antonína Balabána (vydalo nakladatelství EMAN, Hersbice 1993):

Opačným směrem od Lucka, 10 kilometrů od Rovna, seděla na stráni tichá a milá vesnička Michalovka. Zde se usídlili potomci exulantů, jejichž předchůdové pro víru opouštěli vlast a stěhovali se do Pruského Slezska. Odtud potom také do Ruska. Velká část se jich usadila blízko města Laak a založili obec Zelova a ještě několik dalších. Ze Zelova se pak stěhovali někteří na Volyn a založili obec Michalovku. Mezi těmito přistěhovanci byla větší část reformovaných evangeliků a menší část baptistů. Obojí si postavili dřevěné modlitebny, blízko sebe. Prakticky v běžném životě se od sebe nijak nelišili, jen že se scházeli v neděli do dvou modliteben. Velice rád jsem do toho reformovaného sborečku jezdival. Zbožnost Michalovských byla mnohem citovější, více vroucnosti nežli v Borutíně.

Modlitebna byla nizoucká. Na stupínku byl stál Páně. Když jsem se za stůl Páně postavil, hlavou jsem dosahoval na stropní trám. Bylo tam i harmonium a

bratr Kubík na něm hrával a také cvičil zpěv. Později bratr Jelínek.

Duchovní život se soustřeďoval kolem patriarchálního bratra Rejchta. Přijezdy všech duchovních se soustřeďovaly po všecka léta k bratru Rejchrtovi. Tam bylo poskytováno pohostinství i noclehy. Nejkrásnější byly hovory s bratrem Rejchrtem. Češi knihy jen duchovního rázu a co přečetl, pamatoval. Pamatoval si přesně, kdy kdo z kazatelů byl u nich na návštěvě. Pamatoval si, o čem kázal, na jaký text. Zvláště byl zamilován do faráře Prudkého, který po dvakrát navštívil (asi v roce 1909 a 1911) „temnou Rus“. Jeho fotografii měl zavěšenou nad svou postelí.

Vzpomínal i na kazatele Adlofa, jak ohnivě kázal. Pak byl pozván do jedné baptistické rodiny na oběd. Hospodyně slyšela, že se hostům podává slepice vcelku. Tak se ocitla celá slepice na mise. Milý host však nepřišel do rozpací. Vzal nůž, slepici rozkrájel a podělil všecky.

Bratr Rejchrt si v sedmdesáti letech zlomil kost v kyčli. Lékaři mu to již nespravili, že to už nestojí zato. Tak už nikam z domu nevycházel, jen okolo domu chodil s berlečkou. Do shromáždění již nemohl dojit. Zato se mechal od ženy o všem, co ve shromáždění bylo, podrobně informovat. Jednou v zimě jsme uspořádali biblický kurs pro učitele nedělních škol v Michalovce. Kvůli bratru Rejchrtovi jsme ten kurs zařídili u Rejchrtů. Usedlo nás asi dvacet kolem stolu. Bratr Opočenský vyzval bratra Rejchrtu, aby kurs zahájil. On otevřel Bibli a četl 2Tim 2,1-12: „Protož ty, synu můj, zmocniž se v milosti, kteráž jest v Kristu Ježíši. A což jsi slyšel ode mne, svěťuj to lidem věrným, kteříž by byli způsobi i jiné učiti.“ Teď následoval výklad velice stručný: „Toto čtení je velice krásné a je právě pro vás. Vezměte si to k srdci. A klekněte a

modleme se.“ A začal se vroucně modlit za tuto mládež, která má učit děti o Ježíši Kristu. Pod mocí toho slova a modlitby se nesl pak celý týdenní kurs a evangelizační večery.

Pouštějí chléb svůj po vodě

Název jsme si vypůjčili z životopisné knihy, kterou se mezi exulanty spisovatele zařadili emeritní faráři Jan Jelínek z Oráčova. Narodil se v Zelově, jako mládenec odešel, či utekl, do ČSR, vyrůstal na severní Moravě u svých příbuzných. Vystudoval misijní školu v Olomouci, poté se vrátil zpět do Zelova, ale protože tam pro něj nebyla práce v duchovní oblasti, odešel na Volyn, kde se stal farářem evangelické reformované církve. Jak to všechno bylo, to už se čtenář blíže dozví v knížce, jejíž název jsme v nadpisu zmínili. Nejedna „exulant“ se v ní také najde.

Vyšla v roce 2003 a chtěla přispět k dvoustému výročí založení českého Zelova v Polsku. Bratr Jan Jelínek popisuje svůj život od „kolébky“ až po svůj „pozdní podzim“. Nelehké byly jeho zážitky, nelehký byl průběh jeho života. Procházel „údolím“ banderovců, se Svobodovou armádou Dukelským průsmykem, prací v církvi i komunistickým vězením. Možná si nejednou pomyslet: „Proč mne Pán Bůh vedl tak strmou cestou?“ Když se vrátil z vězení, měl zakázáno na řadu let být jen navštívit svou famósi, kde měl svůj dům i nemalou zahradu.

Nelehké bylo putování bratra Jana Jelínka, dnes již emeritního faráře Česko-bratrské církve evangelické. Nezapomněl na nic z toho, co prožil – proto to také napsal do své knihy, ale zapomínal na to, jakou mu kdo způsobil křivdu a zasadil

ránu, a nebylo jich málo. Odpustili jim. V jeho srdci není hořkosti, ač na ty zapadlé dny a zašlé časy někdy při řeči vzpomíná. Když čteme tuto knihu, snad si někdo i položí otázku: „Lze bez útržů a šrapnelů projít takovou těžkou trasou života, jakou prošel on za doprovodu své milé manželky Amny?“ Bratr vyznává, že lze projít takovým úskalím, ač někdy se po pás brodili v různých „kalužích“, avšak tím nejtěžším úskalím cesty byl nesen. A kdo že ho to nesl? No, přece andělé.

Knihla je obohacena pamětí českého exilu a připomíná jeho zápas v nelehkých staletích. Lidé, kteří těmito zápasy procházeli, zachovávali víru, kvůli které jejich předkové opouštěli svou vlast, ať se dnes hlásí k „zelovákům“, „volynákům“ či „slezanům“.

Knihu lze koupit na adrese: Jan Jelínek, 270 32 Oráčov 91.

Vlastimil Pospíšil

Postřehy z působení baptistů mezi českými ekonomickými migranty na Volyni

Jak je všeobecně známo, ve druhé polovině 19. století se na dnešní západní Ukrajině - na Volyni, setkávají dvě skupiny českých migrantů. Jedni přicházejí z Čech, druzí z Polska - ze Zelova a dalších míst. Ti první jsou většinou katolíci, ti druzí potomci českých pobělohorských exulantů, reformovaní nebo baptisté. Všichni jsou Češi, všichni přicházejí na Ukrajinu z ekonomických, ne náboženských důvodů. Mají své tradice. Podobně jako do Polska, i na Ukrajinu se stěhují také Němci, mezi nimiž jsou baptistické skupiny. Domácí Ukrajinci jsou převážně

pravoslavní. Jsou zde i Poláci - katolíci. Svě místo mají i židé. Z řady českých katolíků se stávají pravoslavní. Tak nějak lze velmi stručně a zjednodušeně představit náboženské poměry na Volyni, které se přímo dotýkaly českého obyvatelstva na konci 19. a začátkem 20. století až do druhé světové války. Nemáme dostatečně zpracovanou historii vztahů mezi těmito náboženskými skupinami. Dovolte jen několik postřehů - a snad i námětů pro další zkoumání a zpracování.

Potomci českých pobělohorských exulantů, patřící k reformované církvi a hlásící se k tradici Českých bratří, tvořili poměrně uzavřené společenství. I po přesídlení na Volyn poměrně těžce nesli, že vedle nich jsou ještě baptisté, kteří vyšli z jejich středu. Vnímali to jako tříštění jednoty a odkazu otců, který žel nejednou zůstal jen prázdnou tradicí. Ti, kteří se stali baptisty, to však vnímali jinak. Nalezli v Ježíši Kristu svého Spasitele, který jim odpustil hříchy. Dal jim naději věčného života, ale i sílu žít novým životem již na zemi. Byl to určitý návrat k víře otců a zejména k tak vzácné Bibli kralické v každodenní životní praxi. Ježíš Kristus je skrze jejich víru vysvobodil z otroctví alkoólu a jiných hříchů. Na vyznání své víry byli pokřtěni a připojili se k baptistům. Když jich bylo více, vytvářeli samostatná společenství - sbory a stanice. Tak to začalo mezi Čechy v Zelově a okolí a pokračovalo i na Volyni.

Vznikaly při tom české, ukrajinské, ruské a další baptistické sbory, často národnostně smíšené a otevřené pro všechny obyvatele. Ti, kteří viděli, že jejich život je zotročen hříchem a toužili, aby došlo v jejich životě ke změně, se otevřeli zvěsti

evangelia Ježíše Krista, na kterou dávali důraz misijně činní baptisté. A tak se nejen zajímali, kdo to jsou baptisté, ale zaslíbilo se jim mezi nimi, byli osloveni evangeliem a uvěřili v Ježíše Krista jako svého osobního Spasitele. Tak na Volyni vznikají baptistické sbory nejen z potomků českých pobělohorských exulantů, ale jsou tvořeny i dalšími, kteří uvěřili v Ježíše Krista jako svého Spasitele, obrátili se. V dalších generacích dochází k promísení se těchto rodin, nejednou i napříc národností, protože víra je nad národnostmi i náboženskými tradicemi. Ani baptistické sbory však nebyly a nejsou dokonalé, bez hříchů a závažných pádů. Snad je zajímavé i to, že i v baptistických českých rodinách přetrvávalo vlastenecké cítění a povědomí nutnosti zachovat víru předků, pro kterou předkové opustili vlast. Tohle silně povědomí přislušnosti k exulantům se přeneslo kvůli víře i na ty, z nichž jen jeden z rodičů měl český exulantský původ a zůstává živé dodnes.

Dovolte teď několik, velmi zkrácených příkladů:

Rodiče Augusta Meereise se přistěhovali na Volyn z Čech z hospodářských důvodů. Otec byl luterán, matka katolicka. August se jim narodil v listopadu 1847 v Dubně. Chodil do luteránské školy ve Slavutě, kde se vyučovalo německy a rusky. V deseti letech August osiřel a dostal se do rodiny otceva přítele Karla Ondry a s Ondrovými se přestěhoval do osady Kapelucizizna. Tam se přistěhovalo také několik, zřejmě německých, baptistů. August s mladým Karlem Ondrou navštívil baptistické shromáždění. Lbtilo se jim tam. August uvěřil, že Kristus i jeho hříchy vnesl na kříž. Uvěřil i o 7 let starší

Karel Dne 28. září 1863 byli společně s třemi dalšími pokřtěni. August Meereis uvádí, že to byl první baptistický křest na Volyni. Pak vykonával povinnou vojenskou službu v Mladé Boleslavi. Potom pracoval jako kolportér biblické společnosti, později jako kazatel ve Vidni, na několika dalších místech a v letech 1902 až 1906 i v Zelově.

Jiný příklad: rodina Valášková. Václav Valášek (nar. 1853 v Jezbinách) a jeho manželka Veronika (roz. Klappková nar. 1855 v Opatovicích nad Labem.) se odstěhovali na Volyň. Narodili se jim děti, mezi nimi syn Václav (nar. 1880 v Plosce). V roce 1900 se tento Václav oženil s Annou, rozenou Markovou (nar. 1880 na Puchavě), jejíž rodiče pocházeli ze Zelova. Oba již byli v té době baptisté. Asi v letech 1910 až 1912 bydleli ve Zdobunově, kde u nich začalo rodinné baptistické shromáždění. Nejdříve se shromažďovaly dvě rodiny a jedna žena Ruska. Brzy se však k Valáškům nevěšili a shromáždění muselo být přemístěno do pronajatých prostor v domě pana Hofmana, českého majitele zdobunovské cementárny. Pak se Valáškoví přestěhovali zpět do Mirofina, kde bydleli již předtím. V roce 1925 se přistěhovali do vlasti předků, do Vlkýřovic u Šumperka a se svými dospělými dětmi patřili mezi zakladatele vlkýřovického baptistického sboru. Osobně jsem je všechny znal.

Další příklad: Poslední mirovinský a první žatecký kazatel Vladislav Mareš se narodil v roce 1908 v českém Městěšíně na Volyni. Jeho otec se narodil v Bakově, okr. Slaný a matka ve Vysokém Mýtě. Na Volyň se dostali jako děti se svými rodiči, aby se mohli lépe uživit. Rodiče Vladi-

slava Mareše patřili do římskokatolické církve. Jeho matka byla velmi zbožná a také tak vychovávala svého syna. Jako mladý hoch pak leccos vyváděl, ale současně se probouzelo jeho svědomí. Různé děti rády přicházely k Zajíčkům, kteří byli baptisty a naslouchaly vyprávění babičky Chlebounové. To napomáhalo formovat duchovní vývoj i mladého Vladislava Mareše. Volyň každoročně navštěvoval katolický kněz Střítež. Ten přišel do školy, kde kázal. Z vyprávění bratra kazatele Mareše je zaznamenáno: „Tehdy jsem volal k Bohu: Buď milostiv mě hříšnému! A něco se se mnou stalo. Najednou lidé kolem mne začali mluvit na mne svůj názor, protože se měnil můj život. Kdyby jsem byl dáván za odstraňující příklad a nyní za příklad hodný následování. A to jen díky nezasloužené Boží milosti.“ V roce 1930 byl Vladislav Mareš pokřtěn kazatelem Emilem Volanským v Lucku, po prezenčním vojenském službě vystoupil asi v roce 1932 z římskokatolické církve a v roce 1933 se oženil s Annou Valáškovou, neteří Václava Valáška. Nastěhovali se do Českého Hájce k rodičům manželky. V letech 1936-39 studoval na baptistickém teologickém semináři v Lodži a pak se stal kazatelem českého baptistického sboru v Mirofině, kde byl kazatelem do reemigrace v roce 1947. V ČSR se stal prvním kazatelem žateckého baptistického sboru, jehož počátky spadají do roku 1945, kdy se v Žiželcích kolem Bible shromažďovali vojáci Svobodovy armády. Za nimi se pak přistěhovaly jejich rodiny.

V žateckém baptistickém sboru se sešli jak potomci českých pobělohorských exulantů, tak ti, kteří uvěřili a stali se

baptisty z volyňských pravoslavných Českých či katolíků. Tak např. pravoslavní Holcovi ze Straklova u Dubna se setkali s baptisty ruského baptistického sboru, tam uvěřili v Ježíše Krista jako svého Spasitele, byli pokřtěni a stali se baptisty. Pak se přistěhovali do českého Mirofina. Jejich syn a dcera jsou žijícími členy žateckého sboru. Pravoslavné kořeny měla také rozvětvená rodina Novotných, Ledvínovi, Dědkovi, zřejmě i další. Rada jiných však má exulantské kořeny v Zelově.

Mirovinský baptistický sbor se stal křesťanským centrem Mirofina i okolí. Do nedělní školy chodily děti nejen z rodin baptistických, ale i evangelických nebo pravoslavných. Zvláště o Vánocích a Velikonočních býval mirovinský kostel přeplněný dospělými i dětmi. Na jedné z fotografií - asi z roku 1924, je asi 100 dětí.

Po přestěhování se do vlasti, kde mnozí zažili trpká zklamání - bez ohledu na to, zda to byli baptisté, evangelici, pravoslavní, katolíci či jiní, byli volyňští Češi rozstrkáni po několika do jednotlivých vesniček severních a západních Čech a severní Moravy. Postupně se snažili navázat zpřetrhané kontakty sborové i krajské. Do této situace zasáhla násilná kolektivizace zemědělství, protináboženská propaganda, omezování studii věřících a politicky neorganizovaných i věřících kazatelů, farářů a dalších církevních pracovníků. Vira některých byla zocelena, jiní neobstáli. Ale to již je jiná kapitola. Pán Bůh se však nezměnil. Zůstal věrný. Ježíš Kristus je tenýž večera, dnes i na věky. Jemu buď sláva!

Dobrosław Stehlik

Čeští pobělohorskí exulanti v Žitavě

V 17. století našlo na Žitavsku a Zhořelecku svůj nový domov asi 130 000 českobratrských exulantů, kteří opustili svou vlast kvůli svému náboženskému přesvědčení. Odmítali přijmout násilně vnucovanou katolickou víru a raději odešli z Čech a Moravy do ciziny.

Přečtete si o dvou z nich, kteří se proslavili a na něž se dosud v Žitavě nezapomnělo. První z nich se jmenoval Christian Adolph PESCHECK (Pešek). Jeho rodina pocházela od Hradce Králové. Jeden z jeho předků zemřel následkem nehláského bití důtkami, kdy byl vysyňován jezuity jako tajný český bratr. Proto se rodina rozhodla odejít z Čech do sousedního Saska. Dědeček, slavný profesor matematiky na žitavském gymnáziu, i otec Ch.A.Peska byli vzdělání lidé, kteří měli titul doktora filozofie.

Ch.A.Pešek (Pescheck) se narodil roku 1787 v Jonsdorfu jako nejstarší syn evangelického faráře. Jako desetiletý se přestěhoval do Žitavy, kde v letech 1788 - 1805 studoval na gymnáziu. V roce 1808 promoval na univerzitě ve Wittenbergu jako doktor filozofie. Dále studoval v Drážďanech teologii a v Lipsku získal další akademický titul doktora teologie. Když se po skončení studii vrátil zpět do Žitavy, působil nejprve jako farář v Litkendorfu a v Oybíně. Byl rovněž učitelem náboženství (katechetou) a kazatelem v kapli žitavské věznice. V letech 1854 až 1859 zastával postavení arciděkana v chrámu sv. Jana (Johanniskirche) v Žitavě.

Už jako mladík na sebe upozornil nevšedními schopnostmi. V sedmácti letech poprvé kázal při vánočních bohoslužbách v Herwigsdorfu a o rok později

bylo otištěno jeho vědecké pojednání o květinách v starých Rimani. Již od mládí se zajímal o regionální historii, byl mimořádně pilný a sepsal dějiny mnoha hornolůžických farností a obcí. Velké zásluhy má o sepsání historie Oybinu a města Žitavy. Jeho spis Handbuch der Geschichte von Zittau má dva díly. Byly vydány v letech 1834 -37 a dodnes jsou považovány za základní pramen k poznání dějin města.

V roce 1839 byl Pescheck za své zásluhy jmenován čestným občanem města. V roce 1861 - pouhé dva roky po jeho smrti - byl na Oybině postaven jeho pomník. Pescheck byl členem mnoha vědeckých společností a mnoho let přispíval do časopisu Hornolůžické vědecké společnosti ve Zhořelci. Několik let dokončil tento časopis redigoval. Odhaduje se, že sepsal kolem pěti set vědeckých prací, a to na historická, přírodovědná, teologická a pedagogická témata.

Jeho kniha "Dějiny protireformace v Čechách" byla přeložena do angličtiny a v roce 1848 byla vydána v Londýně. V říjnu 1854 založil v Žitavě muzeum starožitností, které se později stalo základem pro dnešní muzeum. Christian Adolph Pescheck zemřel v Žitavě ve věku 72 let. Jedna z žitavských ulic nese dodnes jeho jméno.

Karl Gottlieb MORÁWEK (Carl Gottlob Moraweck) prožil celý svůj život v Žitavě. Narodil se v roce 1816 a zemřel roku 1896. Povoláním byl zahradník, ale jeho celoživotní zálibou byla historie. Byl také nadaným příležitostným básníkem. Pro své obsáhlé znalosti regionální historie býval nazýván "žitou kronikou".

Již v mládí byl podněten Peškem k zájmu o dějiny města a okolí. Jeho nejvýznamnější dílo je bezpochyby Zittavia oder Zittau in Seiner Vergangenheit und

Gegenwart (Žitava v minulosti a současnosti). Moráwek je autorem textů, pozoruhodné ilustrace vytvořili Moritz Gabriel. Kniha vyšla v roce 1848. Dům, ve kterém žil v letech 1846-96, již nestojí, ale na jeho místě je dodnes pamětní kámen s nápisem. Ulice byla pojmenována jeho jménem, tedy Morawekstrasse.

Sepsal kroniky mnoha okolních obcí, např. Eckartsbergu, Hartavy, Poritsche a Kleinschönau (dnešní polský Porajów a Sienawka). Významným spísem je Geschichte der Böhmisches- evangelischen Exulanten - Gemeinde in Zittau z roku 1847. Jeho hrob najdeme na hřbitově Frauenfriedhof. Ještě za svého života si vytvořil prostý náhrobek z pískovcového kvádru s otevřenou knihou a nápisem "Clowče, odvaž se přemýšlet a poznej sama sebe."

PhDr. František Vydra

Závěrečná sdělení

Valná hromada EXULANTA doporučila výboru uspořádat zájezd po stopách J.A.Komenského. Především představa je, že navštívíme důležité místa na Moravě, spojená s tímto nejznámějším exulantem ve dnech 16.-18. září 2005. Konference a valná hromada občanského sdružení by se měla konat 8. října 2005 v Praze. Blíže informace uvedeme v příštím Věstníku. Prosimě, rezervujte si čas.

Historická společnost VERITAS uspořádá 5. března 2005 v Pardubicích seminář s přednáškou Dr. E. Šteřtkové „Pobělohorskí exulanti, jejich odkaz – a co s ním?“

Rádi bychom vás, milí přátelé, upozornili na „exulantskou“ literaturu a upomínkové předměty, které si můžete koupit. Naše občanské sdružení nabízí:

Vynikající knihu PhDr. Edity Šteřtkové **Běh života českých emigrantů v 18. století v Berlíně**. Tato kniha je základem k porozumění celé problematice českého náboženského exilu v 18. století. Pro členy a příznivce EXULANTA je k dispozici za zvýhodněnou cenu 250,- Kč. Z loňských oslav dvojnásobného výročí založení českého Zelowa byl vydán velmi pěkný sborník **Pamětní knížka na celosvětový kongres potomků Českých bratří v Zelově**, obsahující úplný program kongresu, seznam všech registrovaných účastníků, řadu příspěvků, které na kongresu zazněly, ale i některé, na něž se v bohatém programu nedostalo a obrazovou přílohu. Cena sborníku je 150,- Kč.

Objednat si můžete **Příruční slovníček zelowské češtiny**, který připravila Mgr. Hana Marešová Ph.D. jsou v něm shrnuty všechny nejběžnější výrazy používané v každodenním životě v Zelově. Cena je 50,- Kč. Dále **Obrázový průvodce po historii Jednoty bratrské**, jedná se o 13 barevných obrázků pohlednicového rozměru, doplněných slovním doprovodem. Cena souboru je 80,- Kč.

Je možné ještě koupit i unikátní repliku **stleněného kalicha Českých bratří v Zelově**. Jeho originál pochází z Anglie a do Zelowa se dostal podle legendy z Husince, české exulantské kolonie blízko Střelína, kam ho v roce 1752 přivezl bratr Samuel Figulus, zdejší kazatel a pravnuk J.A.Komenského. Cena kalicha je 860,- Kč. Nabízíme také kazetu se dvěma skleničkami se silnetou **zelowského evangelického kostela** za cenu 160,- Kč. Ceny jsou uvedeny bez poštovného. Objednávku zašlete na adresu občanského sdružení nebo e-mail: av.zikmundovici@seznam.cz.

V knihkupectví Kalich v Jungmannově 9, Praha 1 je možno koupit další knihy PhDr. E. Šteřtkové s exulantskou tematikou: **Z nouze o spasení, Pozvání do Slezska a úplnou novinku Exulantská útočiště v Lužici a Sasku**.

Na adrese Vlastimila Pospíšila (Kozí 12, 602 00 Brno) je možné objednat jeho knihu **Návrat domů**, stojí 100,- Kč a na adrese Jana Jelínka (270 32 Oráčov 91) knihu vzpomínek **Poušňej chléb svůj po vodě**.

Jako vždy, opakujeme i tentokrát, že podmínkou členství v našem sdružení není osobní "příslušnost" k exilu resp. návratu. Do svých řad zveme i sympatizanty, zajímaví se o naši činnost. K přihlášení se za člena sdružení stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, a pokud chcete i církevní příslušnost (sbor) a vztah k pobělohorskému exilu. Z každé přihlášky máme radost. Přihlášeným členům zasíláme vždy poslední Věstník. Trvale shrmažďujeme vzpomínky týkající se exilu a reemigrace, fotografie a rodokmeny. Vše vhodné, co máte a jste ochotni nám poskytnout zašlete na adresu sdružení:

Občanské sdružení EXULANT
Jungmannova 9
110 00 Praha 1

Vydává občanské sdružení Exulant výhradně pro potřebu svých členů.

Neprodejné. Adresa sdružení: Jungmannova 9 – Husův dům,
110 00 Praha 1 – Nové Město, Česká republika